

Prof. dr hab. Czesław Nosal
SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny
Wydział Psychologii we Wrocławiu
ul. Ostrowskiego 30, b; 53-238 Wrocław
cnosal@swps.edu.pl

RECENZJA

dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego
dr Aleksandry Błachnio w postępowaniu habilitacyjnym prowadzonym na
Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego, 2019/2020

1. Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Habilitantka określa swoje główne osiągnięcie naukowe jako *wyjaśnienie zmienności poczucia jakości życia osób starszych na różnych etapach procesu starzenia się na podstawie czynników podmiotowych*. Rezultaty badań przedstawiające to osiągnięcie zawiera obszerna monografia „*Potencjał osób w starości*”, Bydgoszcz, Wydawnictwo UKW, 2019, stron 431). Bardzo pozytywnie oceniam tę pracę za jej wartość poznawczą i wysoki poziom metodologiczny. W polskiej literaturze dotyczącej psychologicznych determinant i uwarunkowań procesów starzenia się jest to jedna z nielicznych prac podejmujących tę problematykę na tak wysokim poziomie i w tak szerokiej skali. W tym zakresie badań psychologia w Polsce nie znajduje się w lepszej sytuacji niż medycyna gerontologiczna. A wobec szybkiego wzrostu liczny osób starszych obydwie te dziedziny badań i zastosowań nabierają coraz większego znaczenia społecznego.

Dr Aleksandra Błachnio, charakteryzując swoje główne osiągnięcie naukowe, na plan pierwszy wysuwa *wyjaśnianie zmienności poczucia jakości życia seniorów*. W tych ramach zasadniczego znaczenia nabiera więc analiza/synteza stanu literatury światowej, wyznaczenie celów badawczych i zdefiniowanie hipotez. Z natury rzeczy *wyjaśnianie zależności w przebiegu*

starzenia się wymaga również odpowiedniej precyzji metodologicznej w planowaniu badań i wybór adekwatnych modeli analizy ścieżek determinacji statystycznej.

W monografii dr A. Błachnio podejmującej problem potencjału seniorów wszystkie te aspekty zostały zrealizowane na bardzo dobrym poziomie. Solidnie przedstawiono stan badań nad psychologicznymi teoriami i stan wiedzy o determinantach procesów starzenia się (por. część pierwsza monografii; strony 11-166). W monografii dokonano syntezy obszernej wiedzy z zakresu psychologii gerontologicznej, wskazując na znaczenie mechanizmów kształtujących poczucie jakości życia i zróżnicowania postaw wobec starzenia się. Na tych zasadniczych czynnikach i ich determinantach skoncentrowane były później badania habilitantki. Przeprowadzono je na liczebnych próbach seniorów, obejmujących ponad dwa/trzy tysiące osób w przedziale wieku 60 – 102 lata w różnych grupach. Co prawda badania habilitantki miały na celu próbę wyjaśniania uwarunkowań zmienności w procesie starzenia się, lecz uzyskane rezultaty mają również ważne znaczenie opisowe (diagnostyczne) wobec braku takich, reprezentatywnych badań w Polsce. Wysoka wartość opisowo – diagnostyczna badań habilitantki wynika również z tego, że wykorzystano w nich metody pomiaru znane/stosowane w świecie, dla których habilitantka obliczyła również miary spójności dla analiz własnych. Uzyskane wskaźniki psychometryczne, miary spójności, są wysokie, co podnosi wartość poznawczą wykrytych zależności, jeśli uwzględni się dużą liczebność badanych grup seniorów.

Jak już zaznaczyłem powyżej, główne osiągnięcie naukowe habilitantki dotyczy próby wyjaśniania zmienności poczucia jakości życia u seniorów. Cel ten osiągnięto w kilku krokach poprzez wykorzystanie modeli analiz statystycznych takich jak kontrastowanie grup poprzez metodę analiz skupień, a następnie przez analizę zależności wielokrotnych (współczynników determinacji) dla poszczególnych grup odniesień (profilu skupień). Dzięki temu,

dysponując dostatecznie jednorodnymi i liczebnymi grupami, przeprowadzono precyzyjną analizę zależności w układzie wielokrotnym. *Tym wyrażają się, zasadniczo biorąc, rezultaty wglądu w strukturę czynników determinujących poczucie jakości życia*, wskazane przez dr A. Błachnio jako główne osiągnięcie naukowe. Oceniam te rezultaty bardzo pozytywnie i sądzę, że ich baza teoretyczna i zastosowane metody wnioskowania statystycznego są należycie uzasadnione. Są to również rezultaty ważne dla psychologicznej wiedzy o przebiegu procesów starzenia się. Ponadto na ich podstawie można formułować cele praktyczne (diagnostyczne, korekcyjne).

W sumie więc bardzo wysoko oceniam główny rezultat badań przedstawionych przez dr A. Błachnio w monografii „*Potencjał osób w starości*”. Podkreślić warto, że rezultat ten został osiągnięty w ramach solidnej syntezy współczesnego stanu wiedzy o psychologicznych teoriach starzenia się.

2. Ocena „pozostałych osiągnięć naukowych” habilitantki, wskaźniki naukometryczne

Pozostały dorobek habilitantki dotyczy kilku zakresów problemowych. Jedne z nich są związane z psychologią starzenia się, głównie z jej aplikacjami, a inne z takimi zagadnieniami jak psychologia jakości życia, globalizacji i problematyki osobowości aktywnej (autorskiej). W każdym z tych trzech zakresów problemowych habilitantka osiągnęła dorobek istotny poznawczo, zaprezentowany w znaczących, wysoko punktowanych publikacjach. Jest to również dorobek obfity pod względem ilościowym. Łącznie, jak wynika z dokumentacji, dorobek uzyskany przed i po doktoracie obejmuje 92 prace, w tym 53 autorstwa dr A. Błachnio. Ich całkowita punktacja przekracza 666 punktów. Dorobek po doktoracie obejmuje 4 monografie zwarte, głównie z zakresu problematyki starzenia się, 20 artykułów naukowych z listy MNiSzW, w tym 4 prace w czasopismach z tzw. listy Filadelfijskiej. Ponadto dr A. Błachnio opublikowała 29 rozdziałów w pracach zbiorowych, w tym 4 po

angielsku, była też redaktorem/współredaktorem 8 prac zbiorowych, w tym jednej w j. angielskim. W dorobku dr Błachnio ma również 13 haseł w „Encyklopedii starości...” i tłumaczenie 2 książek z zakresu psychologii starzenia się. Problematykę psychologicznych mechanizmów starzenia się habilitantka spopularyzowała w wielu swoich pracach i wykładach dla seniorów.

W sumie zatem dorobek dr A. Błachnio, określany w żargonie ustawy jako „pozostałe osiągnięcia”, oceniam jako znaczący, obszerny ilościowo i bardzo dobrze ulokowany, gdy bierze się pod uwagę rangę czasopism oraz ich *impact factor* (if = 4,343) jak się podaje w dokumentacji wniosku.

Podkreślić przy tym warto, że habilitantka opublikowała ważne rezultaty w każdym z trzech w/w zakresów problemowych, tj. w zakresie poznawania uwarunkowań jakości życia, znaczenia wpływu globalizacji i diagnozowania cech/profilu osobowości autorskiej w kontekście teorii prof. Kazimierza Obuchowskiego. Na podstawie tej teorii habilitantka skonstruowała i zweryfikowała psychometrycznie, oryginalny kwestionariusz mierzący profil cech osobowości autorskiej.

Aktywność naukowa dr A. Błachnio ma swój wyraz w wielu cytowaniach wg. Bazy Web of Science (Basic Search: 28; Reference Search: 55; Skopus: 25; Scholar Perish: 152); wskaźnik Hirscha 4. Jest to więc aktywność publikacyjna dostrzegana w środowisku badaczy, a dotycząca głównie psychologii starzenia się, a więc głównego zakresu kompetencji habilitantki.

W dorobku naukowym dr A. Błachnio wartościowe są również prace aplikacyjne. W tym zakresie wiedzy o starzeniu się habilitantka napisała kilka artykułów naukowych, samodzielnych i współautorskich oraz zrealizowała 2 projekty badawcze. Zarówno artykuły, jak też rezultaty projektów badawczych dotyczyły ważnego zagadnienia adaptacji seniorów do nowych technologii informacyjnych.

W cząstkowej konkluzji tej recenzji stwierdzam, że bardzo pozytywnie oceniam osiągnięcia naukowe i aplikacyjne dr A. Błachnio dotyczące tzw.

„pozostałych osiągnięć” w tych trzech zakresach przedstawionych w tej recenzji.

3. Ocena działalności dydaktycznej, organizacyjnej i w zakresie kształcenia kadr naukowych

Ze szczegółowych informacji zawartych w dokumentacji wniosku wynika wysoki poziom aktywności habilitantki w zakresie dydaktycznym i organizacyjnym. Opracowała ona szereg programów autorskich i prowadziła z nich zajęcia w Instytucie Psychologii UKW oraz na wydziale zamiejscowym w Łodzi; były to: psychologia pracy i organizacji, psychologia stresu, psychologia rozwoju osobowości, wprowadzenie do komunikacji, psychologia społeczna i zdrowia.

Pod opieką dydaktyczną dr A. Błachnio wypromowanych zostało 12 magistrów (psychologia: UKW), 14 licencjatów i 31 magistrów (WSHE Łódź). Na podkreślenie zasługuje, że na UKW habilitantka prowadzi zajęcia w j. angielskim z zakresu psychologii twórczości i starzenia się.

Z dokumentacji wniosku wynika, że dr A. Błachnio jest promotorem pomocniczym w dwóch przewodach doktorskich: mgr Krystyna Żbikowska (UKW), mgr Emilia Lewicka-Kalka, (DSW: Wrocław).

Szeroki jest też zakres aktywności organizatorskiej habilitantki na rzecz UKW i środowiska naukowego w szerszej skali. Pełni funkcję koordynatora w programie Erasmus+ i funkcję v-ce dyrektora Instytutu Psychologii ds. dydaktyki. Była członkiem 10 komitetów organizacyjnych konferencji naukowych, krajowych i zagranicznych. Proponowała i realizowała własne projekty badawcze.

4. Udział w konferencjach

Habilitantka wygłosiła dotychczas 30 referatów na konferencjach naukowych: 11 referatów na konferencjach międzynarodowych, 19 na konferencjach krajowych. Ponadto dr A. Błachnio aktywnie współpracowała z 8. ośrodkami akademickimi prowadząc w nich badania i zajęcia dydaktyczne. Habilitantka była też aktywna w komitetach organizujących konferencje krajowe (8) i międzynarodowe (2). Aktywny był też jej udział w 12. projektach badawczych i w radach redakcyjnych czasopism naukowych (3). Dotychczas zrecenzowała 1 monografię i 12 artykułów; głównie dla czasopism zagranicznych z zakresu gerontologii, a więc z głównego zakresu kompetencji habilitantki.

KONKLUZJA RECENZJI

W konkluzji tej recenzji stwierdzam, że **bardzo pozytywnie oceniam dorobek dr Aleksandy Błachnio pod wszystkimi względami wchodzącymi w zakres kryteriów oceny w postępowaniu habilitacyjnym.** Główne osiągnięcie naukowe dr A. Błachnio polega na dokonaniu syntezy stanu badań światowych nad determinantami poczucia jakości życia seniorów i na wyjaśnieniu zmienności tego procesu w układzie wielokrotnej determinacji dla wielu zmiennych podmiotowych w polskich warunkach. Monografia „*Potencjał osób w starości*”, stanowi ważne osiągnięcie naukowe i wyróżnia się bardzo korzystnie na tle piśmiennictwa w zakresie psychologii starzenia się. Bardzo pozytywnie oceniam również dorobek habilitantki dotyczący pozostałych osiągnięć naukowych, działalności dydaktycznej i organizacyjnej. Dorobek dr A. Błachnio charakteryzują też korzystne wskaźniki naukometryczne.

Wrocław, dnia 28 stycznia 2020 roku

Czesław Nosal

